

Índex

Pròleg.....	9
Introducció. Panoràmica d'una llibertat amenaçada.....	15
PRIMERA PART.....	29
La llibertat religiosa en el marc global dels drets humans.....	31
La "llarga marxa" cap al dret a la llibertat religiosa.....	57
SEGONA PART.....	111
Intoleràncies i persecucions a Espanya i a Catalunya: segle XIX i fins a la Segona República.....	113
L'ombra de la República, amb la religió com a cavall de batalla.....	129
Guerra Civil Espanyola i intolerància religiosa.....	147
Franquisme: del nacionalcatolicisme a la tensió amb l'Església.....	165
La Transició espanyola, un model de tolerància... també religiosa.....	181
TERCERA PART.....	195
La intolerància religiosa reneix en el món: epicentre a l'islam.....	197
Pressions sobre la llibertat religiosa a Occident i silenci culpable.....	217
L'atac a la llibertat religiosa a Espanya i a Catalunya.....	221
Memòria Històrica... o revenja històrica.....	245

El relativisme, una nova dictadura enfront de la llibertat religiosa.....	273
Apunts finals: Doneu al Cèsar allò que és del Cèsar i a Déu allò que és de Déu.....	283

Pròleg

La història de la humanitat és una constant lluita entre llibertat i tolerància. L'home ha estat més capaç de generar idees i pensaments que de tolerar els dels altres. Certament, la llibertat és molt més. Les societats modernes han generat un ampli ventall de llibertats que desborden el marc històric de la llibertat de pensament, de creences, d'opinió. Però en el fons d'aquesta evolució rau la constant de la llibertat ideològica i religiosa com un valor que posa a prova la solidesa i l'arrelament dels sentiments democràtics d'una societat.

Bé podria dir-se —especialment avui— que el que defineix una societat democràtica és més la seva tolerància i el seu respecte amb relació a les idees del pròxim, que no pas la possibilitat d'expressar les pròpies. La nostra debilitat com a societats pretesament obertes es basa en la nostra incapacitat per a admetre la diferència. Ens costa acceptar l'expressió de la llibertat dels altres i ens agrada fonamentar la intolerància en raons que pretenen emparar-se en la llibertat. Habitualment, la negació de la llibertat del pròxim es fa en nom d'una llibertat que s'interpreta i aplica com a dominant i exclouent.

L'origen de les grans guerres, dels grans esdeveniments i dels drames de la humanitat rau, molt sovint, en

raons ideològiques. Les idees carreguen les armes de la intolerància. Pensar diferent no es contempla com una expressió de llibertat, sinó que, a través de sofismes i de manipulacions dialèctiques, es denuncia la diferència com una agressió a la llibertat. “La meva” llibertat es veu amenaçada per “la teva”. Així, “la teva” llibertat va en contra de la llibertat en majúscules. Només “la meva” ha de ser reconeguda com a tal. La dels altres és vista, presentada i viscuda com a negació de la convivència. Així s’inicia la intolerància i la intransigència com a expressions devastadores d’una humanitat a la qual li costa viure en la pluralitat. Predica i sacralitza la llibertat, però la posa al servei d’interpretacions restrictives que la buiden de contingut real.

De totes les convivències, la de les idees és la més difícil de practicar. I en el marc de les idees —del fons ideològic de la condició humana— les creences religioses marquen el nivell més alt i més difícil d’aquesta convivència. Ideologia i religió ocupen el rerefons —i a vegades fins i tot la superfície— de les grans confrontacions socials. Fet i fet, les ideologies animen un cert discurs sobre la transcendència de l’home, atès que les idees no moren amb l’home: perviuen més enllà dels límits temporals de l’existència. Les ideologies busquen respostes a preguntes mil·lenàries, desitgen trobar explicacions racionals o passionals sobre el sentit de l’existència i de la història. I en aquest intent es generen idees contradictòries i fins i tot radicalment contràries. Les idees difereixen en la mesura que dels seus postulats es generin formes i modalitats d’organització social. Llavors, la diferència és vista com una amenaça per un determinat sistema de valors. Acceptar i respectar les idees dels altres, la “discrepància positiva”, és dels exercicis més difícils per

l'home. En tot cas, la història així ho posa de manifest. Respectar és avui més rellevant que defensar. El valor de la llibertat en el segle XXI vindrà guarnit de la condició de la tolerància i el respecte o no serà.

Dues consideracions actualitzen en aquest punt aquest plantejament. En primer lloc, pot predicar-se la tolerància de qui practica la intolerància com a sistema? Tolerat la intolerància: pot ser possible això? Si el respecte valora la democràcia, la falta de respecte ha de ser tinguda com a expressió d'una contestació al sistema que integra una societat plural. El pluralisme en llibertat és difícil. Precisament per això, la negació del pluralisme per la via de la intolerància debilitaria la pròpia tolerància. Les ideologies que s'alimenten de la persecució —i també de l'eliminació— de l'adversari, no poden ser tolerades perquè són contràries a la tolerància. És la llibertat la que està en joc. No es coneix cap ideologia que proclami la guerra a l'adversari que no hagi aprofitat la tolerància d'aquest per acabar amb el valor de la llibertat. Tolerat la intolerància és la millor manera de perdre la llibertat.

En una segona consideració, cal destacar que, en aquest joc de llibertat i tolerància, la llibertat religiosa, la possibilitat de creure, practicar i conuiu des de la pròpia convicció religiosa, ha estat al llarg de la història un exemple de conflictes permanents. Conflictes que estan encara avui presents en la nostra societat, com a manifestacions de gran violència o, també, de subtil intolerància. Aquesta conflictivitat s'accentua quan la religió i la política es confonen en una mateixa cosa. Quan la religió s'introdueix en la dimensió civil de la política, o quan aquesta instrumentalitza la religió per emparar una determinada acció de govern, la tolerància de la diferència religiosa se'n ressent i la

llibertat inicia un camí de retorn totalitari. Ha estat sempre així i ho és avui encara.

Sovint, en aquesta situació, la religió tendeix a ser exclosa del quadre subjectiu dels drets del ciutadà. Tolerar es converteix en no tolerar l'expressió de la pròpia religió. El fet laic no és l'aconfessionalitat, sinó la limitació pública de la identitat religiosa. En aquests moments, el debat sobre laïcitat i laïcisme és el reflex d'una certa incapacitat col·lectiva de generar un escenari adequat de tolerància religiosa. Costa d'acceptar que la creença religiosa conformi i s'integri en la personalitat de l'individu. La llibertat de la pròpia identitat vol separar-se de la seva dimensió religiosa, com si aquesta fos alguna cosa que s'hagués de definir col·lectivament més enllà de la voluntat i la consciència del propi individu.

És en aquest context que Daniel Arasa ha escrit el seu llibre; una interessant i polèmica obra. Com li correspon a ell. Arasa no és un periodista més. Des de sempre ha exercit la seva funció amb una notable independència de criteri i amb una forta dosi de coherència amb les seves pròpies conviccions religioses. Tossut i constant, ha sabut imprimir a tots els seus treballs, que són molts, un gros entusiasme personal. Home de fe, ha desenvolupat la seva feina en fronts molt diversos en els quals no sempre la seva fe era la millor carta de presentació. Però, en cap moment, això ha condicionat el seu treball ni ha debilitat el seu ànim.

Avui, amb aquest llibre, realitza un exercici que sap que serà polèmic. Els seus esforços d'objectivitat —constants en tots els capítols— no el preservaran de crítiques sectàries i oportunistes. No és necessari advertir-ho perquè segur que ell n'és molt conscient.

Però s'ha atrevit a parlar de temes sobre els quals molta gent prefereix guardar silenci. Aquest, el silenci, és el gran refugi dels acomodaticis i Daniel Arasa no ho és.

Quan em va proposar fer aquest pròleg i després de llegir el llibre, vaig advertir-lo que seria objecte de moltes crítiques. L'objectivitat mai no és suficient quan s'empra enfront de la visceralitat dels qui no accepten cap altra veritat que no sigui la seva. Per fer cara a això, Daniel Arasa s'ha documentat i ha llegit molt. L'obra ho agraeix, però la crítica ho ignorarà.

Aquest és el coratge de Daniel Arasa. El d'un home discret, apassionat, fidel a les seves conviccions i atent seguidor del que passa al món. Aquest llibre no només el podia escriure ell. Altres també podrien haver-ho fet. Però no s'hi han atrevit o no han volgut. Daniel Arasa, sí. Un mèrit més en la seva llarga, potent i forta trajectòria.

Miquel ROCA I JUNYENT

Introducció

Panoràmica d'una llibertat amenaçada

"42 maneres de matar a un cura". Aquest és el títol d'una performance que es va estrenar al Festival Temporada Alta de teatre de Girona del novembre de 2010, amb la perspectiva de passar després al Teatre Lliure de Barcelona. Es detallaven formes de provocar la mort: omplir el cor amb lleixiu d'alta graduació, posar tres escorpins a la boca d'un capellà, tirar-lo des de dalt d'un campanar, convèncer-lo que es banyi amb una piranya comunista i anticlerical, etc.

Es pot entendre com una boutade, un passatemps. I emmarcar-ho en la llibertat d'expressió i el dret a la creativitat dels artistes. La immensa majoria de mitjans de comunicació ni en van fer referència. Però, només una petita reflexió. Substitueixin la paraula cura, o capellà, i posin-hi qualsevol d'aquestes: Homosexual, jueu, musulmà, dona, negre, travesti, transsexual.

Es perfectament deduïble l'enrenou, les protestes, les pàgines de diaris ocupades, els noticiaris de televisió, les tertúlies de ràdio, els blogs d'Internet, fins i tot les possibles interpel·lacions parlamentàries als governs. Inversament, en el cas que sigui un capellà, o simplement un cristià, el silenci més absolut, la indiferència total, ni referència en la immensa majoria de mitjans de comunicació, inclosos els locals.

El 10 de març de 2011, un grup d'uns setanta joves, la majoria noies, assalten la capella universitària del campus de Somosaguas, de la Universitat Complutense de

Madrid, i no solament insulten i criden contra l'Església, sinó que una part de les noies es van despullar de mig cos cap amunt, i algunes d'elles van mostrar actes d'homosexualitat lèsbica al voltant de l'altar.

Seguint en l'àmbit universitari, resulta que des de finals de 2010 i els primers mesos de 2011, estudiants anticatòlics impedeixen per la força durant diverses setmanes consecutives que es pugui celebrar la missa que es feia els dimecres a la capella de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona, interrompen el culte i barren el pas als que hi van. El rectorat de la Universitat i la degana de la Facultat, en lloc de garantir la llibertat religiosa, per no complicar-se la vida tanquen la capella. Van passar setmanes de negociacions fins que se'n permeté la reobertura.

A primers de 2011, a la Universitat de Valladolid, de forma semblant es tanca la capella, malgrat que diversos alumnes i professors demanen poder anar-hi a pregar. Des del vicerectorat se'ls diu que vagin a pregar als jardins del campus. Per calibrar més bé l'equitat en què actuen els responsables d'aquesta mateixa universitat, comparem-ho amb aquest fet: emparat pel Rectorat poc temps abans s'havia celebrat al recinte universitari un espectacle de Leo Bassi, clarament insultant pel cristianisme.

Són tres casos gairebé simultanis i relativament similars en l'àmbit universitari. És rellevant en tots l'escassa o nul·la implicació de les autoritats acadèmiques per evitar la vulneració dels drets dels creients i que poquíssims mitjans de comunicació se'n fessin ressò.

Tornant al símil anterior. En les agressions esmentades si substituïssim la paraula capella o església per

sinagoga o mesquita seria fàcil deduir l'impacte social i la projecció mediàtica que resultaria.

Són simples exemples de fets recents produïts quan es redacta aquest llibre (2011), entre molts altres que s'aportaran al llarg del text sobre uns fets que s'estan convertint en habituals a Espanya, i de forma ben especial a Catalunya, on està esdevenint crònica una vulneració gran i persistent del dret a la llibertat religiosa.

Aquest fet té, d'una altra banda, una característica diferencial respecte a altres etapes històriques. La llibertat religiosa ha estat molt sovint vulnerada, per uns o altres, però gairebé sempre les més fustigades en qualsevol país eren les religions minoritàries, mentre que actualment, en el cas espanyol i català, l'hostilitat es dirigeix gairebé sempre contra els catòlics i l'Església, el grup religiós que malgrat haver disminuït continua essent amplament majoritari.

Amb un element addicional: les agressions s'han convertit en tan habituals, en un fet tan quotidià, que no són notícia. Han esdevingut una part del paisatge!

Aquesta pressió sistemàtica no és exclusiva de Catalunya ni d'Espanya, sinó que existeix a diversos països d'Europa, però a pocs arriba als nivells de la península Ibèrica. Un enginyer militar espanyol destinat a Alemanya escrivia una carta al setmanari catòlic Alfa y Omega explicant com els militars alemanys que van veure per televisió o Internet les imatges de la profanació de la capella de Somosaguas es feien creus i no podien entendre que allò passés en un país d'Europa. Ho comparaven amb Alemanya, on el respecte a les creences religioses és enorme, al marge que una persona sigui creient o no. En aquest país centreeuropeu, que va ser durant molts anys, especialment al segle XVII, l'epicentre dels enfrontaments violents catòlics-protestants, tenen clar que això és propi d'altres èpoques.

Colpejar l'Església és un esport per a molts, inclosos alguns presentadors de programes de televisió. Sembla que s'hagi aixecat la veda per a la cacera del catòlic i alguns han convertit els cristians en el seu sac de boxa. Saben que, com a màxim, els cristians protestaran, però mai no respondran ni amb bombes ni amb calúmnies. En canvi, fer el mateix contra alguna altra religió resulta bastant més arriscat... i per això no ho fan.

Aquesta quotidianitat de l'agressió anticristiana sense que els mitjans de comunicació ho reflecteixin, ni que hi hagi intervenció policial o judicial, aquesta incorporació al paisatge de la vida diària d'uns fets que haurien de ser considerats una anomalia, té com a conseqüència que tampoc no es faci referència a aquesta vulneració dels drets humans en l'Informe Anual sobre la Llibertat Religiosa que cada any elabora la Secretaria d'Estat dels Estats Units.

El darrer, presentat el novembre de 2010, està referit a l'any anterior. Per tant, no poden aparèixer les vulneracions produïdes a Espanya que al principi d'aquest text s'han exposat com a exemple, però en aquell any 2009 n'hi va haver d'altres. En presentar aquell informe, la Secretària d'Estat, Hillary Clinton, va dir que alguns països havien imposat "dures" restriccions a la llibertat religiosa, alhora que va reafirmar que aquesta llibertat és "tant un dret fonamental com un element especial per a qualsevol societat estable, pacífica i pròspera".

Hillary Clinton no va fer referència a cap estat en particular, sinó que es va limitar a dir que no volia judicar els països; però més concret va ser el secretari d'Estat adjunt per a la Democràcia, Drets Humans i Treball, Michael Posner, el qual es va referir a la prohibició del burca a França o a la construcció de minarets a les mesquites de Suïssa. Quan els perio-

distes li van preguntar si la intolerància religiosa era un problema creixent a Europa, Posner va respondre que “certament hi ha una sensibilitat i una tensió creixent a Europa”, afegint que caldria que els governs europeus prenguessin mesures per tal d’alleugerir la situació i “permetre a les persones expressar la seva religió, inclosos els burques”.

Amb referència als cristians i altres confessions no musulmanes, els responsables de la Secretaria d’Estat van explicar que es produïen importants restriccions a la llibertat religiosa a Cuba, casos “d’assetjament i intimidació” a Veneçuela i que se segueix violant aquest dret en països com l’Iran, la Xina i Birmània.

Sobre Espanya, l’informe nord-americà precisa que en aquell any 2009 no van detectar violacions greus o generalitzades de la llibertat religiosa, tot i que hi va haver diversos abusos socials i discriminacions contra jueus i musulmans basats en l’afiliació o la creença o pràctica religiosa. Detalla restriccions aplicades, com les de l’ús del burca o el nicab en edificis públics d’algunes ciutats com Lleida, l’expulsió d’una adolescent, Nawja Malha, d’un centre escolar de Madrid per portar hijab (mocador al cap) i el rebuig de l’Audiència Nacional de l’advocada Zoubida Barik Edidi també pel vel.

L’informe també explica que no s’han produït a Espanya ni arrests ni multes per motius religiosos però menciona decisions “aïllades” d’administracions locals i regionals que han imposat restriccions a alguns grups religiosos. Denuncia que s’han posat entrebancs a la comunitat musulmana per a poder disposar de mesquites, sobretot en centres urbans com a conseqüència de “dificultosos i llargs” processos administratius, i precisa que això es produeix de forma especial a Catalunya.

L’informe nord-americà no deixa d’assenyalar que la Constitució espanyola promou la “lliure” pràctica

de la religió i que el Govern espanyol “generalment” respecta els ciutadans de totes les creences.

De l'informe, sens dubte ben documentat en diversos camps, cal adonar-se que no fa ni una sola referència a dificultats creades als cristians, als obstacles per poder practicar i exposar lliurement la seva religió. Sembla que els seus redactors ni tan sols es van plantejar que això es pogués produir sobre el credo majoritari i es van fixar només en les altres religions, en particular en l'islam.

Més enllà del que passa a casa nostra i a Occident, en molts països la persecució religiosa és sagnant. En l'actualitat el 75% de les víctimes que es produeixen a tot el món per persecució religiosa són cristianes, la seva major part catòlics. Això passa en molts països musulmans, així com a l'Índia, la Xina i d'altres. Però fins i tot sobre aquests fets tan sagnants la major part de la premsa occidental, i la catalana i espanyola en particular, acostumen a guardar silenci o reduir-ho a informacions d'escassa rellevància i confuses, amb títols com “incidents entre catòlics i musulmans a tal lloc”, quan en realitat es tracta pràcticament sempre d'agressions de musulmans.

Després del greu atemptat que es va produir a Egipte contra una església copta la nit de Cap d'Any de 2011, el periodista Marçal Sintès escrivia a l'Avui: “És alarmant i desolador contemplar com una societat hipersensible a mil causes, grans i petites, serioses i estrofolàries, com la catalana, gira l'esquena a la persecució dels cristians.”

El filòsof Bernard-Henry Levy, en una entrevista a l'ABC (20 de setembre de 2010) declarava: “Jo no sóc catòlic, però crec que hi ha prejudicis. Sobretot hi ha un anticatolicisme primari que està prenent posicions

enormes a Europa. A França es parla molt de les violacions de cementiris jueus i musulmans, però no se sap que les tombes dels catòlics també son profanades habitualment. Hi ha una espècie d'anticlericalisme a França que no és sa en absolut. Tenim dret a criticar les religions, però la religió més atacada avui en dia és la religió catòlica.”

L'eclosió de l'islam a Europa en pocs anys (a Catalunya i Espanya s'ha produït de manera massiva la darrera dècada), ha plantejat de forma clara diversos reptes sobre la llibertat religiosa. Cal refermar el dret dels musulmans a practicar i manifestar la seva religió, i reconèixer que hi pot haver una certa hostilitat en el debat sobre l'ús del nicab o el burca, la construcció de mesquites o el paper dels imams, però sembla que han deixat de banda aspectes molt importants que van més enllà d'una religió determinada: el dret de la persona humana a practicar i exposar, en privat i en públic, la seva religió.

Aquest llibre pretén analitzar què està passant des de l'òptica dels drets humans. Es pot fer molt legítimament des d'un plantejament confessional, però en el cas d'aquest llibre el punt de partida són els drets humans. Per tant, aplicable a totes les religions.

La Declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides de 1948, en el seu article 18, diu:

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret comporta la llibertat de canviar de religió i de convicció i la de manifestar-les individualment o en comú, en públic i en privat, mitjançant l'ensenyament, la predicació, el culte i el compliment de ritus.

Altres articles referits a la llibertat d'expressió, d'opinió, de reunió i d'associació poden també afectar